

NIELEGALNIE W FIRMACH

Z badań poświęconych problemowi kradzieży własności intelektualnej, popularnie zwanej piractwem komputerowym wynika, że duża część programów komputerowych, która jest wykorzystywana w firmach, nie posiada licencji. W roku 2001 szacowany odsetek piractwa komputerowego w Polsce wyniósł 53 proc.

Nielegalne kopiowanie oprogramowania - **bez względu na to, zamierzone czy nie – to proceder, który wystawia Państwa firmę na niebezpieczeństwo**. Z niniejszej broszury dowiedzą się Państwo o konsekwencjach wynikających z braku licencji na oprogramowanie lub nieprzestrzeganiem jej warunków oraz korzyściach płynących z przeprowadzenia audytu oprogramowania.

Nielegalne oprogramowanie = PRZESTĘPSTWO

W myśl kodeksu karnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych **posiadanie, kopiowanie i korzystanie z kopii programów komputerowych bez zgody producenta jest zabronione**. Co więcej, na przykład wejście w posiadanie lub kopiowanie nielegalne programów komputerowych jest zgodnie z kodeksem karnym przestępstwem. Zarówno prawo karne, jak i cywilne precyzują sankcje grożące w przypadku ujawnienia takiego procederu.

Wykrycie nielegalnego oprogramowania w komputerach przedsiębiorstwa grozi osobom za to odpowiedzialnym:

- ✓ **grzywną;**
- ✓ **ograniczeniem lub pozbawieniem wolności od 3 miesięcy do lat 5;**
- ✓ **konfiskatą narzędzi przestępstwa – np. komputerów lub serwerów.**

NIELEGALNE OPROGRAMOWANIE = STRATY FINANSOWE

Wykrycie, że firma posługuje się nielegalnym oprogramowaniem, niesie ze sobą – poza sankcjami wynikającymi z prawa karnego i cywilnego – również komplikacje finansowe oraz wiąże się z **dotkliwą stratą dla budżetu przedsiębiorstwa**.

Zakup legalnych programów komputerowych uprawnia do dokonywania od nich odpisów amortyzacyjnych zaliczanych do kosztów uzyskania przychodów. Taniej jest odpisać podatkowo wydatki na zakup potrzebnego oprogramowania i realizować plan wydatków w zależności od zapotrzebowania, niż szukać rezerw budżetowych na uregulowanie odszkodowań. Kara finansowa to olbrzymi wydatek, idący w setki tysięcy złotych i wielokrotnie przekraczający wartość programów, którego nie można zaliczyć w koszty.

Nielegalne oprogramowanie = SPADEK WIARYGODNOŚCI

Więści o przeszukaniu policyjnym dotyczącym legalności oprogramowania w firmie, w której ujawniono nielegalne programy rozprzestrzeniają się w błyskawicznie. Informacja ta dociera do większości jej klientów, czego naturalną konsekwencją jest spadek wiarygodności przedsiębiorstwa i **utrata dobrego imienia wśród kontrahentów**.

Nielegalne oprogramowanie = UTRATA KLIENTÓW

W przypadku wykrycia w firmie podczas kontroli nielegalnych programów komputerowych może nastąpić zajęcie komputerów, na których znajdują się nielegalne kopie w celu zabezpieczenia ich jako dowodu w sprawie. Część firm, w których znaleziono nielegalne oprogramowanie, była zmuszona czasowo zawiesić działalność, gdyż zostały pozbawione **podstawowych narzędzi do pracy oraz dostępu do swej elektronicznej dokumentacji**. **Przerwa w obsłudze klientów często oznacza dla firmy ich bezpowrotną utratę.**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KIEROWNICTWA

Z tytułu odpowiedzialności cywilnej firmy ponoszą odpowiedzialność za działania podejmowane przez swoich pracowników.

Odpowiedzialność osobistą, zarówno karną, jak i dyscyplinarną, a niekiedy nawet cywilną, za przestępstwa związane z naruszeniem praw autorskich do oprogramowania mogą ponosić bezpośrednio **osoby zarządzające: właściciele firm, członkowie zarządu spółek prawa handlowego, dyrektorzy przedsiębiorstw i instytucji państwowych oraz administratorzy sieci komputerowych**.

Osoby zarządzające mogą zmniejszyć ryzyko poniesienia takiej odpowiedzialności, jeżeli zatrudnią osobę na stanowisku np. administratora sieci, dyrektora lub specjalisty ds. IT, do którego obowiązków służbowych należy legalny zakup oprogramowania komputerowego lub/i dbanie o bezpieczeństwo systemów informatycznych.

Dotkliwe kary grożą również przedsiębiorcom, którzy prowadzą działalność w zakresie sprzedaży urządzeń komputerowych, rozpowszechniając przy okazji oprogramowanie komputerowe w sposób nielegalny (np. instalując je na sprzedawanych przez siebie komputerach). Takie przestępstwo jest zagrożone między innymi karą pozbawienia wolności nawet do lat pięciu.

Wymienione osoby mogą ponosić odpowiedzialność w następujących przypadkach:

- ✓ gdy podejmowały decyzję o kupnie i używaniu nielegalnego oprogramowania;
- ✓ gdy zdawały sobie sprawę z posiadania nielegalnego oprogramowania, a mimo spoczywających na nich obowiązków takiego oprogramowania nie usunęły;
- ✓ gdy zaniechały podjęcia działań zmierzających do usunięcia takich programów mimo spoczywających na nich obowiązków;
- ✓ gdy wydały decyzję dowolnego kopiowania oprogramowania bez zapoznania się z umową licencyjną.

PIRACTWO: działanie świadome i nieświadome

Warto też zauważyć, że kodeks karny uznaje, że przestępstwem mogą być również czyny nieumyślne. Na przykład paserstwo programu komputerowego zostaje popełnione również w przypadku nabycia nielegalnego oprogramowania, gdy osoba nabywająca powinna i może przypuszczać na podstawie towarzyszących okoliczności, że nabywany program jest nielegalny. **Osoba zostanie więc pociągnięta do odpowiedzialności, nawet gdy nie miała zamiaru dokonać przestępstwa.**

Wysokość kar finansowych

Zgodnie z art. 79 prawa autorskiego, producent oprogramowania komputerowego, którego programy nielegalnie skopiowano (naruszono prawa autorskie), może domagać się od firmy, która naruszyła prawa autorskie:

- ✓ w przypadku tzw. niezawinionego piractwa - zapłaty kwoty w wysokości **podwójnej** wartości wynagrodzenia (opłaty licencyjnej), jakie musiałaby taka firma zapłacić producentowi za legalny produkt.;
- ✓ w przypadku tzw. zawinionego piractwa – zapłaty **potrójnej** wartości wspomnianego wynagrodzenia.

Ponadto producent oprogramowania komputerowego ma prawo domagać się od przedsiębiorstwa naruszającego prawo przekazania pewnej sumy na Fundusz Promocji Twórczości. Kwota ta nie może być niższa od dwukrotnej wartości uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę dokonanego naruszenia, czyli co najmniej kwoty jaką zaoszczędził nie kupując legalnych programów.

Jak uniknąć naruszania prawa, czyli poradzić sobie z ewentualnym problemem nielegalnego oprogramowania w firmie?

Po pierwsze – KONTROLA SIECI

Zarząd oraz dział informatyki powinny sprawować pełną kontrolę nad danymi w firmowej sieci komputerowej.

Po drugie – INWENTARYZACJA OPROGRAMOWANIA

Ryzyko używania nielegalnego oprogramowania jest tym większe, im mniejsza wiedza o zasobach zgromadzonych w komputerach. Nie od rzeczy jest opracowanie spisu wszystkich programów zainstalowanych na firmowych komputerach, notebookach i serwerach, szczególnie w przypadku bezpośredniego dostępu pracowników do Internetu umożliwiającego im bez wiedzy administratora samodzielną instalację programów prosto z sieci. Należy też bezwzględnie przechowywać licencje na wszystkie zainstalowane programy.

Po trzecie – WERYFIKACJA LEGALNOŚCI OPROGRAMOWANIA

Najlepszym sposobem uzyskania wyczerpujących i aktualnych informacji o zainstalowanym w firmie programach jest audyt oprogramowania.

Po czwarte – POROZUMIENIE Z PRACOWNIKAMI

Warto zapoznać pracowników z zasadami użytkowania oprogramowania oraz podpisać porozumienia określające odpowiedzialność osób zatrudnionych w zakresie przestrzegania ustalonych w firmie procedur dotyczących zasad używania oprogramowania.
(Wzór porozumienia w załączniku)

Po piąte – ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA OPROGRAMOWANIE

W większych firmach rozwiązaniem jest wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za zakup programów, ich instalację oraz za nadzór nad zasobami oprogramowania.

W mniejszych instalowanie programów najlepiej powierzyć jednej osobie lub działowi. Zaoszczędzi to niespodzianek (zwłaszcza tych przykrych) w przyszłości.

AUDYT OPROGRAMOWANIA – SPOSÓB NA ZBADANIE ZASOBÓW

Najlepszym sposobem ustalenia, co znajduje się na firmowych komputerach, jest inwentaryzacja posiadanego oprogramowania, czyli przeprowadzenie audytu.

W małych firmach spis taki można szybko wykonać we własnym zakresie, natomiast w przypadku średnich i dużych firm zalecane jest korzystanie z usług specjalistów.

Korzyści z audytu:

- ✓ ustalenie rodzajów i liczby programów zainstalowanych na poszczególnych stanowiskach komputerowych;
- ✓ wyłonienie i usunięcie programów zbędnych, stanowiących dodatkowe obciążenie budżetu oraz firmowego systemu informatycznego;
- ✓ ustalenie programów najczęściej używanych przez pracowników;
- ✓ pomoc w ustanowieniu standardów oprogramowania w firmie, w której pracownicy używają różnych edytorów tekstu, arkuszy kalkulacyjnych itp.
- ✓ wskazanie, które komputery wykorzystywane są jako konsole do gier;
- ✓ pomoc w sprawdzaniu bezpieczeństwa przechowywanych danych;
- ✓ wskazywanie, czy na poszczególnych stanowiskach komputerowych przechowywane są dane wymagające ochrony, które powinny być przechowywane w bezpiecznych serwerach;
- ✓ zwiększenie pojemności dysków i szybkości działania komputerów przez usunięcie zapychających pamięć prywatnych plików graficznych i muzycznych pracowników.

JAK SAMODZIELNIE PRZEPROWADZIĆ AUDYT?

Procedura przeprowadzenia audytu polega na uruchomieniu w każdym komputerze specjalnego programu skanującego, sprawdzającego zawartość twardego dysku. Wynikiem działania programu jest lista wszystkich programów i plików zainstalowanych na każdym komputerze.

Porównanie liczby posiadanych licencji z liczbą i rodzajem zainstalowanych programów komputerowych pozwala na weryfikację stanu legalnego oprogramowania w firmie oraz na wykrycie braków w licencjach. Analiza wyników audytu pomaga w przygotowywaniu i optymalizacji planów zakupu programów w przyszłości.

CZY MOJA FIRMA JEST ZAGROŻONA?

Aby zorientować się, czy w firmowych komputerach zainstalowane są nielegalne kopie programów, warto odpowiedzieć sobie na pytania krótkiej ankiety. Proszę odpowiadać „TAK” lub „NIE”:

1. Czy wie Pan/Pani, ile komputerów osobistych, notebooków i serwerów używa się obecnie w Waszej firmie?

TAK – NIE

2. Czy mają Pan/Pani licencje na wszystkie programy zainstalowane na komputerach, notebookach i serwerach?

TAK – NIE

3. Czy są Pan/Pani pewni, że żaden z pracowników Waszej firmy nie wykonał nielegalnych kopii oprogramowania?

TAK – NIE

4. Czy w oprogramowanie zainstalowane w komputerach osobistych, notebookach i serwerach zaopatrzyli się Pan/Pani w godnych zaufania źródłach?

TAK – NIE

5. Czy Państwa firma ma opracowane na piśmie zasady kopiowania oprogramowania i zakupu licencji na oprogramowanie?

TAK – NIE

Jeśli odpowiedź na którekolwiek z tych pytań brzmi „NIE” lub jeśli nie są Pan/Pani pewni którejkolwiek z odpowiedzi, warto bardziej szczegółowo zbadać sytuację w Waszej firmie.

Ryzyko zwiększa się, jeśli Państwa przedsiębiorstwo czy instytucja kupiły oprogramowanie po niewiarygodnie okazyjnej cenie bądź nabyły oprogramowanie przez Internet bez właściwej dokumentacji i dowodu zakupu.

Narzędzia do inwentaryzacji oprogramowania.

Nazwa programu	Adres dostępu lub kontakt	Zastosowanie
Pakiet GASP 6.2 Suite	www.bsa.org lub www.attest.com info@attest.com	Program może być wykorzystywany do automatycznej kontroli sprzętu
Microsoft Software Inventory Analyzer	www.microsoft.com/piracy/msia/	Program do opracowywania spisu wszystkich podstawowych produktów firmy Microsoft zainstalowanych na stacjach roboczych
PC Audit	http://thebarefootauditor.com info@pathfind.demon.co.uk	Narzędzie służące do zbierania informacji o zasobach sprzętowych firmy, jak i oprogramowaniu zainstalowanym na komputerach.
KeyAudit	www.sassafras.com.keyaudoc.html	Program służący do przygotowywania spisu oprogramowania i zasobów komputerowych. Umożliwia porównanie stanu faktycznego oprogramowania z posiadanymi licencjami.
TS Census/TS Asset	www.tallysys.com	Kompleksowe programy wykorzystywane do przeprowadzania inwentaryzacji sprzętu i oprogramowania używanego w firmie.
HP Open View Administrator 5.0	www.hp.com	Program ułatwiający kontrolę zasobów informatycznych oraz proces wdrażania oprogramowania. Obsługuje szereg systemów operacyjnych, takich jak Windows NT, Novell, IBM, OS2 i Banyan Vines.
Magic Total Service Desk	www.nai.com	Program przeznaczony jest do sprawdzenia zgodności zainstalowanego oprogramowania z posiadanymi licencjami.
KeyServer	www.sassafras.com/keyserver.html	Program do identyfikacji oprogramowania i zarządzania nim. Oferuje wyjątkowe możliwości kontrolowania, rejestracji i opracowywania raportów o oprogramowaniu.
WRQ Express	www.wrq.com info@wrq.com	Rozwiązanie służące do efektywnego zarządzania licencjami oprogramowania na jednym stanowisku roboczym.